

Metodika pre odchov a skúšky vlastnej úžitkovosti býkov mäsových plemien hovädzieho dobytká v odchove u chovateľa (OCH)

1. Všeobecné ustanovenia

Cieľom odchovu mladých plemenných býkov mäsových plemien hovädzieho dobytká je zabezpečiť, aby boli do ďalšej plemenitby vyberaní jedinci, ktorí svojimi parametrami prispievajú k genetickému pokroku a presiahnu priemernú úroveň populácie daného plemena.

Podmienky pre zaradenie býkov do odchovu a ich následný výber do plemenitby stanovujú príslušná **Rada plemennej knihy (RPK)**. Zverejňuje ich ZCHMD v dostatočnom časovom predstihu. Podmienky musia byť v súlade s platným Šľachtiteľským programom (ŠP) daného plemena, relevantnou legislatívou a nesmú byť pozitívne ani negatívne diskriminačné voči žiadnej kategórii zvierat.

Odchovom sa rozumie definované obdobie života býka, spravidla od odstavu po výber do plemenitby. Cieľom je vytvoriť podmienky umožňujúce objektívne a komplexné posúdenie býkov pred ich zaradením do reprodukcie.

Metodika sa vzťahuje na býkov narodených v Slovenskej republike.

Kontrola plnenia podmienok odchovu vychádza z platnej legislatívy (najmä zákona o šľachtení a plemenitbe) a zo schválených šľachtiteľských programov jednotlivých plemien, vydaných **ZCHMD**.

2. Výber býkov do odchovu a začatie odchovu

Býky sa do odchovu zaraďujú **turnusovým spôsobom** podľa pevne stanovenej schémy:

Tabuľka turnusov – výber býkov do odchovu (OCH)

Dátum narodenia býka	Uzávierka prihlášok do OCH (najneskôr)	Začiatok odchovu v OCH (± 15 dní)	Koniec odchovu v OCH (-15 dní)	Základný výber
október – december minulého roka	31.8. bežného roka	1.10. bežného roka	31.1. nasledujúceho roka	najmenej 5 dní po skončení testu
január – marec bežného roka	31.10. bežného roka	31.10. bežného roka	31.3. nasledujúceho roka	najmenej 5 dní po skončení testu
apríl – jún bežného roka	31.12. bežného roka	31.1. nasledujúceho roka	31.5. nasledujúceho roka	najmenej 5 dní po skončení testu
júl – september bežného roka	30.4. nasledujúceho roka	31.5. nasledujúceho roka	30.9. nasledujúceho roka	najmenej 5 dní po skončení testu

Všeobecne platí:

Odchov sa začína dňom uzávierky prihlášok do OCH. Býky prihlásené po termíne uzávierky prihlášok nebudú zaradené do odchovu a zároveň nepripustené na ZV.

Najneskôr k tomuto dátumu musia býky spĺňať všetky podmienky stanovené RPK daného plemena, najmä:

- hmotnostné limity,
- tieto hmotnosti musia byť (okrem odôvodnených výnimiek) zistené pred odstavom ,
- pôvod musí byť najneskôr do konca odchovu overený podľa platnej legislatívy,
- odporúča sa, aby mali býky pred začiatkom testu zavedený **nosný krúžok**.

Po zaslaní prihlášky je chovateľovi účtovaný zálohový poplatok za základný výber býka podľa sadzobníka ZCHMD.

Prihláška je platná až po úhrade faktúry.

V prípade, že poplatok nie je uhradený v stanovenej lehote, ZCHMD býka z odchovu vyradí alebo neuskutoční jeho výber. V prípade stiahnutia prihlášky zo strany chovateľa za základný výber býka je daný zálohový poplatok nevratný.

3. Odchov u chovateľa (OCH)

V režime OCH sa odchovávajú býky jedného chovateľa, ktoré sa narodili na danom chove. V tomto režime sa sleduje **prírastok od narodenia**.

3.1. Zisťovanie úžitkových vlastností počas odchovu

Hmotnosť

- 120 , 210 dní - zisťuje sa chovateľom za možnej účasti pracovníkov PSSR,
- 365 dní - zisťuje sa chovateľom za povinnej účasti pracovníkov PSSR,
- váženie sa vykonáva bez zrážky na naplnenosť, na certifikovaných váhach s presnosťou ± 1 kg,
- váženie pred základným výberom (na konci odchovu) - zisťuje sa chovateľom za povinnej účasti pracovníkov PSSR,
- výsledok slúži pre výpočet bodového hodnotenia,

Výška v kríži

- meria sa certifikovaným meradlom (holová miera),
- 365 dní - zisťuje sa chovateľom za povinnej účasti pracovníkov PSSR,
- meranie pred základným výberom - zisťuje sa chovateľom za povinnej účasti pracovníkov PSSR,
- meranie sa vykonáva spolu s vážením,
- použitá je na výpočet bodového hodnotenia veľkosti,

Obvod miešku

- odporúča sa merať, ideálne spolu s vyšetrením spermogramu.

RPK môžu určiť aj ďalšie sledované ukazovatele.

Majiteľ má právo v odôvodnených prípadoch požiadať o opakované meranie či váženie **v deň vykonania ZV**.

4. Základné výbery plemenných býkov (ZV)

Účelom ZV je komplexne posúdiť vhodnosť býka na pôsobenie v plemenitbe. Hodnotia sa všetky dostupné informácie a podľa „Metodiky popisu a hodnotenia zovňajšku“ sa vykonáva:

- popis a hodnotenie exteriéru,
- posúdenie prípadných exteriérových chýb,
- posúdenie ovládateľnosti a temperamentu,
- kontrola súladu so štandardom plemena.

Výsledkom ZV je bodové hodnotenie exteriéru a výsledok:

vybraný, vybraný pre prirodzenú plemenitbu, vybraný pre PP a insemináciu, odročený, vyradený.

O výbere sa vyhotoví **výberový protokol**, ktorý je verejným dokumentom a zverejňuje sa na webovej stránke ZCHMD.

4.1. Podmienky a spôsob vykonania ZV

ZV sa vykonáva v jednotných podmienkach (typicky 8 × 5 m, pevná podlaha s minimálnou podstielkou), ktoré umožňujú objektívne hodnotenie:

Predvádzanie býkov:

- na vodiacej tyči,
- na ohlávke,
- na voľno (za účasti majiteľa alebo ošetrovateľa).

Ak nie sú vytvorené vhodné podmienky na riadne hodnotenie, má inšpektor alebo komisia právo hodnotenie odmietnuť – výsledkom je **odročenie**.

Pri OCH výber vykonáva miestne príslušný inšpektor ZCHMD.

Jeho meno musí byť známe pred uskutočnením výberu.

Proti výsledku sa možno odvolať podľa „Reklamačného poriadku pre základné výbery plemenných býkov“.

4.2. Termíny základných výberov

Základné výbery prebiehajú po skončení testu alebo odchovu podľa tabuľky turnusov. Presný termín bude chovateľovi zaslaný emailom minimálne 30 dní vopred.

4.3. Hlavné selekčné kritériá pre výber do plemenitby

Dôvody vyradenia pred ZV (koniec testu / odchovu):

- nesplnenie minimálnej hmotnosti v 365 dňoch podľa plemena,
- hodnotenie výšky v kríži 1–3 body (ak RPK neurčí inak),
- bodové hodnotenie aktuálnej hmotnosti 1–3 body (ak RPK neurčí inak),
- rozhodnutie majiteľa o vyradení,
- zdravotné dôvody (napr. displázia semenníkov, úraz...).

Dôvody vyradenia pri ZV:

- hodnotenie subjektívnych znakov exteriéru menej ako 4 body,
- závažné chyby exteriéru,
- rabiátnosť pri predvádzaní.

Dôvody odročenia:

- zdravotné problémy, ktoré neumožňujú objektívne hodnotenie,
- nepredvedenie býka na ZV (temperament býka),
- rozhodnutie majiteľa bez povinnosti udania dôvodu.